

Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on langetada valitud põhitoiduainete käibemaksumäär püsivalt 24 protsendilt 13 protsendile. Soodusmäär rakendub värsele ja külmutatud lihale ning kalale, tavapärastele maitsestatud piimatoodetele, täidiseta leiva- ja saiatoodetele ning värsele ja külmutatud köögi- ja puuviljale.

Eelnõu eesmärk on parandada tervisliku põhitoidu kättesaadavust, vähendada perede toidukulusid ning pidurdada toiduainete hinnatõusu. Soodusmäär ei laiene valmistoitudele ega tugevalt töödeldud toodetele.

2. Eelnõu vajalikkus

Toit on vältimatu esmatarbekaup ning toiduhindade tõus mõjutab kõige tugevamalt väiksema sissetulekuga inimesi ja lastega peresid, kelle eelarvest moodustavad toidukulud suurema osa. Üldine 24-protsendiline käibemaksumäär rakendub praegu ühtmoodi nii esmavajalikele põhitoiduainetele kui ka kaupadele, mille tarbimist ei saa pidada esmavajalikuks.

Põhitoiduainete käibemaksu vähendamine muudab maksusüsteemi sotsiaalselt õiglasemaks. Meetme sihituse tagamiseks ei rakendata soodusmäära kogu toidukaubale, vaid üksnes selgelt määratletud põhitoiduainetele.

Soodusmäär toetab ka kodumaise põllumajanduse, kalanduse, piimatootmise ja pagaritööstuse konkurentsivõimet, kui maksulangetus jõuab tarbijahinda ja suurendab põhitoiduainete kättesaadavust.

3. Eelnõu sisu

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Paragrahvi 1 punktiga 1 lisatakse käibemaksuseadusesse 13-protsendiline käibemaksumäär seaduse lisas nr 1 loetletud põhitoiduainetele. Paragrahvi 1 punktiga 2 täiendatakse seadust lisaga nr 2, milles on loetletud soodusmääraga põhitoiduained.

Paragrahviga 3 sätestab jõustumise 2027. aasta 1. juulil.

Lisa lähtub põhimõttest, et soodusmäär rakendub värsele, jahutatud või külmutatud põhitoidule. Töötlemine, mis on vajalik piima tarbimiskõlblikuks muutmiseks, hapendatud piimatoodete, või ja juustu valmistamiseks või leiva ja saia küpsetamiseks, ei välista soodusmäära. Samas ei kohaldata soodusmäära valmistoidule, maitsestatud või täidisega tootele ega kondiitritootele.

4. Soodusmääraga toodete piiritlemine

Toidugrupp	Soodusmäär hõlmab	Soodusmäär ei hõlma
Liha	värsk, jahutatud ja külmutatud liha	vorst, sink, marinaadis või paneeritud liha, valmistoit
Kala	värsk, jahutatud ja külmutatud kala ning filee	uitsu-, soola- ja kalatooded, paneeritud kala

Piimatooted	maitsestatud piim, keefir, jogurt, kohupiim, või ja juust	magustatud või maitsestatud piimatooted ja magustoidud
Leivatooted	täidiseta ja katteta leib, sai, sepik, karask ja kukkel	koogid, küpsised, pirukad, pitsad ja täidisega pagaritooted
Köögi- ja puuvili	värske, jahutatud ja ilma lisanditeta külmutatud kaup	konservid, kastmed, mahlad, smuutid ja maitsestatud segud

5. Mõju tarbijahinnale

Käibemaksumäära langetamine 24 protsendilt 13 protsendile vähendab maksumäära 11 protsendipunkti. Kui maksulangetus kandub täielikult jaehinda, alaneb käibemaksuga hind ligikaudu 8,9 protsenti.

Käibemaksuta hind	Hind 24 protsendiga	Hind 13 protsendiga
10 eurot	12,40 eurot	11,30 eurot
50 eurot	62 eurot	56,50 eurot
100 eurot	124 eurot	113 eurot

Tegelik mõju sõltub konkurentsiolekorrast, tootjate ja kaupmeeste hinnakujundusest ning sisendhindade muutusest. Konkurentsiametil tuleb pärast seaduse jõustumist jälgida, mil määral maksulangetus jõuab tarbijahinda.

6. Eelnõu mõju

6.1. Mõju tarbijatele

Soodusmäär vähendab põhitoidu ostukorvi maksumust ning parandab värske ja tervisliku toidu kättesaadavust. Suhteline mõju on suurem väiksema sissetulekuga leibkondadele ja lastega peredele.

6.2. Mõju ettevõttele

Muudatus nõuab kaupmeestelt kassasüsteemide, hinnasiltide, raamatupidamise ja tooteandmete kohandamist. Piiripealsete toodete õige liigitamine tekitab ühekordse halduskoormuse. Selged kaubakoodid ja Maksu- ja Tolliameti juhend vähendavad seda koormust.

6.3. Mõju põllumajandusele ja toidutootmisele

Eelnõu võib suurendada värske kodumaise toidu nõudlust ning parandada Eesti põllumajandus-, kalandus-, piima- ja pagaritootjate konkurentsivõimet. Mõju ulatus sõltub maksulangetuse ülekandumisest jaehinda.

6.4. Mõju tervisele

Soodusmäära piiramine põhitoiduainetega toetab tasakaalustatud toitumist. Maiustuste, magustatud jookide, magustoitade ja valmistoitade väljajätmine aitab vältida maksusoodustuse laienemist toodetele, mille suuremat tarbimist ei ole põhjust soodustada.

7. Mõju riigieelarvele

Eelnõu vähendab riigieelarvesse laekuvat käibemaksu. Otsene mõju võrdub soodusmääraga toodete käibemaksuta müügikäibe ja 11-protsendipunktilise määraerinevuse korrutisega, arvestades tarbimise, hindade ning ettevõtjate käitumise muutust.

Hindame järgmisel aastal eelnõust tulenevat käibemaksu laekumise vähenemist 35 miljonile.

Samas tuleb eelarvemõju hindamisel tuleb arvestada ka võimalikku tarbimise ümberjaotumist, toiduainete hindade ja impordi muutust ning kodumaise tootmise ja tööhõive mõju teiste maksude laekumisele.

8. Kooskõla Euroopa Liidu õigusega

Nõukogu direktiivi 2006/112/EÜ artikli 98 ja III lisa kohaselt võivad liikmesriigid kohaldada toiduainetele vähendatud käibemaksumäära. Vähendatud määr ei või üldjuhul olla madalam kui 5 protsenti.

Eelnõuga kavandatud 13-protsendiline määr on Euroopa Liidu õigusega kooskõlas. Liikmesriik võib soodusmäära kohaldada kogu direktiivis lubatud toidugrupile või selle selgelt piiritletud osale, järgides neutraalse maksustamise põhimõtet.

9. Rakendamine ja jõustumine

Seadus jõustub 2027. aasta 1. juulil. Enne jõustumist peavad Maksu- ja Tolliamet ning asjaomased ministeeriumid koostama kaubakoodidel põhineva rakendusjuhendi. Ettevõtjatele tuleb anda piisav aeg tooteandmete ja kassasüsteemide muutmiseks.

Jõustumise järel tuleb jälgida jaehindade kujunemist, maksulangetuse tarbijani jõudmist, riigieelarve mõju ning toodete liigitamisega seotud vaidlusi. Esimene mõjuanalüüs on põhjendatud teha ühe aasta möödumisel.

Algatab Isamaa fraktsioon

26.10.2026. a.

Helir-Valdor Seeder
Isamaa fraktsiooni esimees